

EXULANT

Vydalo občanské sdružení EXULANT se sídlem v Husově domě, Jungmannova 9, 111 21 Praha 1 - Nové Město, IČO 63110385, jako neprodejnou publikaci, určenou výhradně pro vnitřní potřebu sdružení.

Úvodem

Prvního věstníku v roce 1998 (celkově pak již pátého) Vám, vážení přátelé, milí bratři a sestry, přinášíme novoroční zamyšlení nazvané:

Vstupujeme do Bethel.

Jáko b se vrátil z dvaceti-letého exilu zpět do země otců. Tady byla pohřbena jeho babička Sara, dědeček Abraham i jeho maminka Rebeka. Je to země, tu mu zaslíbil i dal sám Hospodin. A v této zemi je jedno místo, které si zvlášť ctí, místo, na kterém se mu zjevil Bůh - Bethel. Viděl ve snu žebřík sahající ze země až do "nebe" a viděl po něm sestupovat a vystupovat anděle. Nic jiného to nemůže být než dům Boží. A také toto místo tak v pojmenoval. Zvláštní místol! Ted tam jde se svou rozzytvenou rodinou. Ale jeho rodina není ideální rodinou. Co si jen všechno přinesla ze staré

země tam v Pádan Syrské! Jáko b se rozhodl pro radikální "řez". Všechno božstvo, které si s sebou nese, všechny amulety, které máte pro štěstí, přinesete a zakopete pod dubem v Sichemnu, neboť vstupujeme do Bethel.

I my jsme vstoupili do nového roku. Nese me s sebou nějaké modly z minula i z minulého roku? Pohřbíme všechno, co nás svazovalo a svazuje, co nám bránilo k plnému a radostnému následování Pána Ježíše. I letos učinme nový počátek ve svém životě před vstupem do "Bethelu", abychom se neposkrvňovali tím, čím se poskrvňují ti, kteří se "Bethelu" vyhybají. Věřim, že každý z nás má svůj "Bethel", kde byl jen sám se svým Bohem.

V Boží přítomnosti nemůžeme mít s sebou cizí božstvo. Pán Ježíš v blahoslavenstvích v Matoušově evangeliu v 5. kapitole říká, že Boha budou vidět ti, kteří jsou čistého srdce. To jsou ti, kteří se dali umýt v krvi Ježíše Krista.

Jáko b před Boží tvář vstupuje s celou svou rodinou! Jak je to s našimi exulantskými rodinami? Jáko b byl v exilu 20 let, my jsme tam byli 200 i více let! Bůh nás provázel tam kdesi "v Pádan Syrské" a přivedl nás zpět. Není ten náš "osud" podobný tomu jákovskému "osudu"? Věřim, že Boží požehnání neskonečilo tam kdesi v cizí zemi, ale že přešlo i s námi do "zaslibené" země. I my máme nové počátky, zastavení u "Sichemnu", kdy můžeme zakopat to, co by nás zdržovalo a poskvrňovalo na cestě víry Beránkovi. Ať si tento rok bude jakýkoliv, ekonomicky, politicky i jinak náročný, možná nepřehledný. My vstupujeme s Jáko bem do Bethel, do Boží blízkosti, k tomu dobremu Pastýři, který nás i letos bude vodit po pastvách zelených a přivádět k vodám čirým, abychom nežíznili a nehledali náhražky. Pán Bůh nám připravil krásnou perspektivu a světlou budoucnost. Přítomnost v našem životě toho dobrého Pastýře nemůže nic a nikoho nahradit. Byť jsme šli i údolím neúspěchu, vlastních prober, nemocí i stínu smrti, nebudeme se bát. Proč? "Nebo ty s námi jsi." (Zalm 23,4).

Vlastnil Pospíšil, Brno

Jště zpět do Lovosic

Tam se již 21. června 1997 ve sboru BJB uskutečnila ve velmi milém prostředí konference a valná hromada sdružení. Některé příspěvky nebo jejich části budeme postupně uveřejňovat v našem

věstníku, celkový sporník však vydávat nebudeme. Již v tomto věstníku na závěr uveřejníme vybrané úryvky z přednášky PhDr. Jana Fialy, CSc.

Valná hromada pak schválila zprávu výboru o činnosti sdružení a na základě výroku revizní komise i výroční zprávu o hospodaření sdružení. Cestovními členy sdružení valná hromada prohlásila tyto bratry a sestry: Dr. E. Štěrkovou a O. Štěrka ze SRN, V. Jirmana ze Tří Seker, V. Hovoraku z Kraslic, J. Harta a J. Jančíka z Bohemky, J. Jelínka z Oráčova, V. Jelínkovou a M. Jelínka ze Zelova a biskupa Z. Trandu z Varšavy.

Valná hromada pověřila představitelie ČCE (br. P. Smetanu) a BJB (br. D. Stehlika), kteří jsou členy výboru sdružení, aby při jednáních s představiteli římskokatolické církve a na ekumenických shromážděních pozitivním způsobem reagovali na omluvy a prosby o odpuštění ze strany římskokatolické církve v tom smyslu, že rovněž potomci pobělohorských exulantů mají na smíření a vzájemném odpuštění mimořádný zájem a sami pocitem historické uktivdnosti netrpí.

Zápisky z Reformace Tour

Zájezd, o jehož přípravě jsme vás informovali v posledním věstníku, se uskutečnil ve dnech 31. 7. - 3. 8. 1997. Zúčastnilo se jej 34 dětí z Polska ve věku od 7 do 15 let, kteří společně s br. farářem M. Jelínkem a dalšími třemi zelovskými spolupracovníky přijí-

li ve čtvrtek 31.7. odpoledne na místo srazu v Hradci Králové a přibrali mne a bratra předsedu sdružení do svého autobusu. Přestože měli za sebou již pěkný kus cesty (navštívili cestou Strouzné), vlastní Tour teprve začínala.

Ještě ve čtvrtek jsme navštívili Domek na sboru v Kunvaldu, místo založení Jednoho bratrského, další, skoro již noční zastávkou byl Řířův palouček a "konečná stanice" se první den stal internát v Jimramově.

V pátek jsme po prohlídce místního evangelického tolerančního kostela zamířili do "husitských" žižních Čech. S mezizastávkou v Telči jsme dojezdili do Husince, pak následovala Sudoměř, ze které jsme po úspěšně rekonstruované bitvě zabláčení až po uši dospěli "v Žižkových stopách" až do Táboru.

Tam jsme prohlédli muzea a návštěvou Husitského muzea strávili sobotu dopoledne a po obědě se vydali "na Prahu". Po cestě jsme neopomněli navštívit Kozí hrádek, ale hlavním cílem byla Praha. Z Vyšehradu byl na ni krásný pohled, naopak smišené pocity vyvolala následná návštěva bojiště na Bílé hoře. Před ubytováním jsme ještě zvládli Vítkov.

Po nedělních bohoslužbách u Salvátora pokračovala Tour pěšky přes Staré město (včetně věže Staroměstské radnice a Beletenské kaple) a Karlov most na Pražský hrad. Zlatými průvodci Prahou byli br. revizor Ladislav Kos a Pavel Matějka. Na zpáteční cestě do Polska autobus

zastavil v lehmím táboře J.A. Komenského v Bělči n. Orlicí, ve kterém spolu se mnou zůstal "výsadek" deseti dětí a jedné vedoucí, kteří si prodloužili pobyt v zemi otců o půldruhého týdne.

Jaké měli mladší účastníci Tour dojmy? Uřítilé na ně zapůsobilo, že mohli vesměs poprvé na vlastní oči vidět něco z historie, kterou dosud znali jen z vyprávění br. faráře Jelínka.

Přestože mnohé z dětí věděly, odkud mají kořeny, teprve nyní dostala tato skutečnost pro větší z nich reálný obsah. Aby menší děti neztráceli souvislosti, vedly si pečlivě poznámky o všech navštívených místech a také o tom, co se o nich dověděly cestou v autobusu. Zpočátku bylo obtížné jednotlivá místa spolu obsahově propojit. Pohybovali jsme se totiž napříč staletími a doba husitů, jednota bratrská a pobělohorský období se všem pletly dohromady. Jak jsme navštívili více míst, začaly se nově nabývané informace třídit: Například husité mají svůj název od Mistra Jana, zbraně ze sudomějského bojiště jsme přišli den viděli v muzeu v Táboře (včetně válečného vozů), na Staroměstském náměstí si mnozí vzpomněli, že v Kunvaldu je vystaven meč, jímž byli údajně popraveni čeští páni, první sloka krásné písně Jezu Kriste, štědrý kněže, kterou jsme se naučili na Kozím Hrádku a v autobusu, bylo možno při zpěvu v Beletenské kapli číst přímo ze zdi. Řířův palouček se dotýkal všech asi nejbeprostředněji. V pamětech

exulanti a jejich potomci je to místo mimořádně významné, navíc byl působilý lemní podvečet.

Některé části cesty byly opravdu dlouhé. Jak jsme se blížili Vysocině, polský autobus konstruovaný k jízdě po rovině, začal mít v kopcích problémy. Houpaní nahoru a dolů se muselo vyrovnávat velkou spotřebou kmedrtilů. Ani to však nemohlo zkazit dobrou náladu, podporovanou veselým zpěvem písní ze zpěvníku připraveného speciálně pro Tour de Reformace. Veselou příhodu jsme zažili v Táboře, když přestala fungovat baterie a autobus nešlo nastartovat. Jediný blízký autobus byl španělský a právě se chystal se svou výpravou odjet z parkoviště. Podarilo se nám vysvětlit jejich řidiči náš problém a on nám ochotně pomohl. Tak jsme mohli pokračovat v Reformaci Tour díky pomoci ze země, jež byla protireformální bašou. Zertovali jsme, že nás třeba jako Poláky považovali za katolické spolubratry...

K Táboru se váže také jiná příhoda z místní ubytovny. Když jsme v se po příjezdu v recepci zepřáli, zda si tam můžeme zatím zavazadla hromadně odložit na chodbě, ukázala recepční směrem k jednomu hloučku lidí a dala nám dobrou radu: dávejte si pozor na věci, máme tu ubytované nějaké Poláky.

Pro každého účastníka Tour jsme pak připravili Pamětní list, na kterém jsou všechna navštívená místa přehledně uvedena.

Karel Matějka, jr.

UKRAJINA 97

I když jsou v něčem společné, uvádíme tři vzpomínky, ze zájezdu na Ukrajinu, uskutečeného v září 1997.

Byli jsme na Ukrajině

Občanské sdružení EXULANT uspořádalo začátkem září 1997 krátký zájezd na Ukrajinu. Zúčastnili se ho zájemci z různých církví. Nejvíce bylo baptistů. Navštívili jsme kolébku české baptistické práce na Ukrajině - Michalovku, kde vznikl český sbor asi v roce 1884 (první baptisté se tam přistěhovali z českého sboru v Želově v roce 1883), dále Mirotn, který se stal začátkem tohoto století centrem českých baptistů na Volyni, Novostavy (v modlitebně jsou dosud česky psané biblické texty). Ubytování jsme byli v rodinných sborech ve Zdobunově. Ten se schází dosud v modlitebně, která byla postavena v roce 1928 (v době působení bratra kazatele Vítězma Volanského). Má však rozestavěnou modlitebnu novou, větší. Je to asi 150 členný sbor, z něhož se nedávno osamostatnila jeho stanice v nedaleké vesnici. Město Zdobunov má asi 30 tisíc obyvatel a právě si připomínalo 500 let od svého založení. Ve městě jsou ještě další dva baptistické sbory, z toho jeden má moderní velkou modlitebnu, dokončenou asi před dvěma lety. V neděli dopoledne jsme byli ve shromáždění baptistických sborů v

Rovně. Rovno (nový název Rivne) má asi 300 tisíc obyvatel a stále se rozrůstá. Ještě rychleji se rozrůstá počet věřících. V tomto desetiletí bylo postaveno několik nových velkých modliteben. Ve shromáždění, kde jsme byli, bylo přes 700 účastníků! Rozvinutá je charitativně misijní činnost. Kromě jiného křesťanští lékaři a další zdravotní personál jezdí na víkendy do černobyjské zóny, zejména do vesnic, které místní lékaři opuslili.

Panujeme na naše bratry a sestry, kteří žijí v těžkých podmínkách než my, ale jejich život slouží k Božímu oslavení a záchrane hynoucích. Mysleme však i na obyvatele našich zemí a na to, jak jim účinně přinést evangelium.
Dobroslav Stehlik

Zájezd na Ukrajinu

V září si potomci českých exulantů zájezdem na Ukrajinu připomněli svůj návrat z ciziny do české vlasti. Jeli jsme tam s olázkami: Jaká je Ukrajina dnes? Jak ji poznamenal komunistický útlak? Jak tam dnes sbory věřících žijí?

Mnozí z nás jsme domovy staryně našimi otci už nenašli - bud jsou srovnány se zemí nebo tam stojí nové domy Ukrajinců. Ale co přetrvalo - všude stále stojí Čechy postavené modlitebny. Při některých z nich vzkrétají živé místní sbory. Jeden z nich - sbor ve Zdolbunově - se stal našim hostitelem. Bratři a sestry se shromáždují v modlitebně postavené v roce 1934 za bratra

kazatele Volanského. Sovětský režim ji však později vyvlastnil a v budoucě zřídil soud. Někteří z bratří tam byli souzeni pro víru. Po pádu režimu sbory požádaly o vrácení svých modliteben a věšinou je dostaly. I v krajském městě Rovně modlitebnu vrátili. Na jejím místě nyní bratři připravují stavbu nové, větší.

Počítali jsme, že do Zdolbunova přijedeme na začátek jejich pátého podvečerního shromáždění. Přestože jsme měli dvouhodinové zpoždění, shromáždění sbor na nás čekal, lavice pro nás vyhrazeny. Už při vystupování z autobusu jsme slyšeli z modlitebny zpěv: "Vám přivítí, vám přivítí" (víáme vás). Velmi nás to dojalo. Shromáždění pokračovalo ještě dvě hodiny, sídřali se kazatelé, pěvecký sbor, děti z nedělní školy i zpěvy celého shromáždění. Některé písně nám byly známe, zpívali jsme je s nimi český. Při zpěvu celé shromáždění stojí - tímto způsobem jsme tedy byli celým sborem přivítáni, včetně malých dětí v náručích jejich matek.

Přítší den jsme navštívili kdysi ryze české vesnice a někdejší české sbory Mirošin, Michalovku a Novostavec. Ve všech stojí modlitebny - ty jsme také navštívili nejřive. V Novostavech je ted ukrajinský sbor, má asi 40 členů. Modlitebna z konce první světové války, postavená za kazatele Jana Pospíšila, nebyla jako jediná církevní budova na Západní Ukrajině nikdy režimem vyvlastněna, stále sloužíla ke shromážděním věřících.

V neděli dopoledne jsme

byli hosty rovenského sboru. Sbor má, kromě té vrácené a nyní přesřavované, ještě jednu novou velkou modlitebnu s osmi sty padesáti místy k sezení. Je velmi vzdušná a světlá, okna má i ve stropě. Vedle kazatele je velký obraz znázorňující rovinaton krajinu, na níž se od popředí až za obzor zřiti znalé obilí, prostředkem se klikatí pěšina. Hned vám musí připadnout na mysl: "Proste Pána žně...", nebo "Hledte na slovanské krajiny...". I toto shromáždění trvalo přes dvě hodiny. Po shromáždění mezi nás přišla starší sestra, bylo jí, jak říkála, přes osmdesát let. Vzpomínala, že vyrostla v Novostavech, že znala oba tamější kazatele, otce i syna a že vyrůstala s českými dětmi v nedělní škole, později pak na svědeckví mladšího kazatele uvěřila. Ten je pry učil zpívat čtyřhlasé písně, které potom při evangelizacních shromážděních v ukrajinských vesnicích a městech společně s ním zpívali. I zde v Rovně s ním byla na takovém shromáždění a zpívala. Jednu takovou českou píseň zacitovala:

"Krásná je ta řeka, řeka Vltava, hezké je to město, to město Praha. Cože nám do řeky, co nám do města? Ach nám vykážana k vyňanství cesta. Nic s sebou nevezali, po všem veľa, jen Bibli kralickou, Labyrinth světa."

Místní kazatel bratr Bachor se pak při loučení vyjádřil takto: "Češi nás učili mlílovat Boha a dobře obdělávat naši zem. Dobře jsem novostavského kazatele znal, mný otec s ním spolupracoval na

zvěstování evangelia".

Jsem Pánu vděčný, že jsem se zájezdu mohl zúčastnit. Viděti jsme, jak se Pán ke svému lidu přiznává. Slovo evangelia, které tam naši otcové rozšřevali, sílí a přináší nyní požehnutí.
Miroslav Pospíšil, Vysoké Mýto

Jedno shromáždění v Rovno na Ukrajině

Tento článek vznikl vlastně tak, že jsem si začal při shromáždění dělat poznámky o jeho průběhu, abych byl schopen to doma vyprávět, protože toho začalo být na jednoho moc. Nechtě také tento subjektivní pohled přispěje k seznámení se s velkou Boží rodinou a není použit ke sňřžování druhých, pomyšlování sebe a vůbec jakéhokoliv srovnávání se s druhými křesťany. K tomu nám obecněsvi (a zřitavy z obecněsvi) rozhodně sloužit nemají.

Je neděle 14.9.1997 9:45. Shromáždění má začít v 10:00. V sále najednou někdo začal zpívat a postupně se všichni přidávali a zpívalo se bez doprovodu až do 10:05. Pak kazatel všechny přivítal a řekl: "... pomůim sja k Bógu ...". Všichni povstali a začali špřítat. On se modřil nahlas a dlouho, až špřítání postupně utichalo, řekl: "vo řimeně Otca i Syna i Duchu Světoho. Amin". Všichni řekli: "Amin" a zůstalo se sít ke společné písni a dále i u písně pěveckého sboru. Každá z takových písní má 6-8 veršů.

Kazatel připomněl před-

chozí návštěvu z Afriky a upozornil, že také byli jinak oblečení než je u nich zvykem, a také byli větší. Také tito naši čeští hosté jsou hluboce větší, ale mají také jinou kulturu. Dále seznámil stručně s pořadem bohoslužby.

Jiný, mladý, kazatel převyprávěl událost z Mk.5 - uzdravení posedlého v Gadaře a krátce kázal. 10:35 řekl "Amin" a shromáždění nesměle povstalo. Do šunu v sále se jedna sestra z pěveckého sboru, který je stále na pódiu, začala silným hlasem modlit. Potom se ten mladý kazatel, který už stojí vedle kazatelny, krátce pomodlil a všichni si sedli. Jen pěvecký sbor ne, a při jeho písni nejmenší děti odcházejí do své třídy. Potom jsme dostali prostor my. Zpívalo trio, br. kaz. vyřídil pozdravy z Cech a vyprosili si s sebou jejich pozdravy. Na to shromáždění krátce povstalo. To zřejmě znamená souhlas. A to také vysvětluje, proč někteří na začátku slova mladého kazatele povstali, poté co něco řekl, a hned si zase sedli, což mne notně zmatlo. Povstal jsem také a protože jsem seděl v první řadě, nevšiml jsem si totiž, že už zase všichni pěkně sedí... Také ne všemu jsem hned rozuměl. Od maturity mi z ruštiny zůstala jen ručička - tedy zpočátku jsem se domlouval rukama (i nohama). Ale také ukrajiniština je od ruštiny notně vzdálená. Spíše slovenština s polštinou a z ruštiny skoro jen ty bukvy. (tedy Azbukka). A to ještě ne úplně. Např. tvrdé "Y" píší jako měkké (naše zrcadlové "N") a měkké píší

latinsky - "r" - s tečkou navrch (u malého). Ale ještě tak týden a nikdo by nepoznal, že nejsem Ukrajinec. Tedy po řeči. (A musel by mně slyšet hodně z dálky.) Je to náš druhý den na Ukrajině a již jsme se hodně naučili a přijali. A to po všech stránkách. Lidé jsou zde velmi družní, upřímní a štědrí. Nemají mnoho materiálních statků, ale nedají to na sobě znát. Ale zpět ke shromáždění: K následující společné písni jsme opět povstali a asi v 11:00 promluvil Vl. Pospíšil na J.15:11: "To jsem vám pověděl, aby moje radost byla ve vás a vaše radost aby byla plná". (s pomocí překladatele). Další děti odcházejí do netělní školy. Pak jsme zpívali dvě písně Češi. Napřed br. Stehlik řekl posestvi písně "Tebe Bože chválíme, Pane troji címe sílu..." Před druhou písni četl br. kaz. z Rovna Z. 132, protože slova této písně ("Jak rozkošné a milé, když bráti s druhem druh,...") jsou ze Z.133. (To nebyla chyba, ale tam mají někde kolem Z.15 dva spojení a ke konci je zase jeden rozdíl na dva. Proto ta neshoda.) Po následující písni pěveckého sboru začal asi 11:30 br. kaz. D.Stehlik celkem dobrou ruštinou o naději v Kristu na text z Mk.5:35-36. "... Neboj se, jen věři!" Závěrem předal dřevěnou tabulku s vypáleným veršem jako upomínku na naši návštěvu a vyzval k modlitbám za sebe navzájem. Ženy začaly vzdychat a utírat si oči kapesníky a několik Cechů i Ukrajinců se modlilo nahlas. 11:50 je ohlášena sbírka a zpívá

se společná píseň. U nás ji známe jako "Krásnou vlast připravil pro svůj lid..." Zkonšim podle hodinek určí tempo. Čtvrtová nota je delší než vteřina! (Také když jsme dozpívali naši první píseň, jejich kazatel řekl, že jí znají, a že si ji zazpíváme společně. Zpívali ji ale tak pomalu, že se nám pověštině vůbec nepodařilo znovu se k nim připojit.)

Další tklivá píseň pěveckého sboru předcházející kázání misního kazatele - cca 12:00 - 12:15. Ukončil modlitbou a požehnáním a pak už se marně pokoušel do mikrofonu něco ještě oznamovat. Začaly upřímně rozhovory a já si sotva stačil dělat poznámky tak, abych nevyypadal jako agent.

Křesťané na Ukrajině, podle mne, mnohem více dbají na vnější projevy. Před shromážděním mne někdo z našich upozornil, že sedět s nohama přes sebe křížem zde není vhodné, protože by se to mohlo chápat jako znesvěcení kříže. To se ale v pozdější diskusi nepotvrdilo. Zato moje vlasy, které mi nyní sahají až na ramena, byly několikrát otevřeně označeny za nesvaté. Sice nevěděli o kolik nebo na kolik by mi je zkrátili, ale snad čím krašší, tím svatější. Zato ženy musí mít dlouhé vlasy a šátky na hlavách. I mého snubního prstýnku a zlatého řetízku si všimni. A skutečně jsem na nikom ani na bratřech ani na sestřích - žádné zlato neviděl. Ani náušnice ani snubní "kolcá". Prsten, to prý je něco jiného. Když marmotraný syn dostal prsten - to je v ukrajinské rozdl. To je pečeti

prsten - znak královského práva. Zel neumím řecky, abych se o tom přesvědčil v originále. Ale ani alkohol se nedotknou jinak než u Večeře Páně, protože Pán Ježíš říká "...to činíte (jen) na mou památku". A když jsme se prali kde mají v modlitebně křtitelnici, byli pohoršeni: "Pán Ježíš přece křtil v řece!"

Modlitebna je velmi moderní i ozvučením dobře. Je patrné, že sál je přebudován tak, že jeho původní délka je nyní šifkou. Zůstala i bývalá čelní stěna a galerie naproti. (Tam byly dnes děti) Vzadu nového sálu je nová galerie do "U". Sál má nyní asi 1000 míst a byl s více než 90% plný. Sbor má 900 členů, 200 dětí v 9 třídách a další přátele. Město Rovno má na 300 000 obyvatel a je zde asi 15 sborů. 3 baptistické, 4 letniční, 1 adventistů a 4 pravoslavné. Všechny sbory mají velmi pěkné domy a jsou zde patrně západní peníze. Před měnou se zde za dolary stavělo výborně. Např. jedna z baptistických modliteben byla celá postavena z peněz, za jeden klavír, který křesťané v Německu prodali a pomohli bratřím tady na Ukrajině. Tedy po méně, mají Ukrajinci sice svoje "hrivně" na úrovni DM a ceny také skoro tak, ale výdělky mají žalostné. Ani jsme tomu nechťeli věřit. Lékař si vydělá měsíčně asi 120 hriveň, zdr. sestra 80 a penzi má muž 49, žena 37 (nevím jestli má na výši penze vliv počet dětí, ale tahle sestra jich měla 12). A za byt by měla platit 34 hriveň, ale má 30%

slevu. Chleba stojí 0.70, benzin 0.80, nafta 0.75, 2L CocaCola 2.40, Film 9, ojeté auto 6-9 tisíc.

Nemohl jsem pochopit jak mohou vyžít. Prý je to ukrajinský zázrak. Ukrajina je velká zem a my jsme z ní viděli jen malinko a tudíž je i můj pohled nutně zkreslený. Na mnohé věci jsem se ani radši nevyptával, ale když vám potom někdo něco vysvětlil, člověk si řekne "aha". Tak např.: viděli jsme stovky novostaveb - krásné patrové vily, s obloukovými okny, verandami a věžičkami. "Kde na to ti lidé berou?" "To jsou bývalí komunisté! Věděl, kdy a jak přelít peníze přes měni!" "Aha."

Ale to už vlastně nepatří k tomu shromáždění, o kterém jsem začal psát! To až zas někdy jindy. Mám asi 60 fotografií - hlavně z Mirotna, Michalovky a Novostav, což jsou bývalé české křesťanské vesnice na Ukrajině. Vždyt také zájezd pořádko Občanské sdružení Exulant. Jsem moc rád, že jsem tam byl, ale už bych tam znova autobusem asi nejel. Jedna cesta trvala 27 hodin! Je to 1200km jako do Paříže, ale cesty - max. na 70km/h a na hranicích 4 hodiny...

Petr Haller, BJB mládež, Praha

Ze zájezdu na Ukrajinu byl pořízen videozáznam, trvající asi 3 hodiny. Pokud byste o něj měli zájem, můžete se obrátit na br. Oldřicha Jersáka, Dr. M. Horákové 146/99, 460 06 Liberec 6. Záznam dostanete za režijní cenu kazety a poštovního prakticky obratem na dobírku.

Potomek českých exulantů
polským premiérem

Když byl Prof. Jerzy Buzek v říjnu 97 jmenován polským ministerským předsedou, zaslal mu předseda sdružení EXULANT dopis tohoto znění:

Vážený pane premiére,
dovolu, abych Vám i já, jménem občanského sdružení EXULANT, blahopřál k Vašemu jmenování do vysoké státní funkce a popřál Vám v ní hojnost a moudrosti, tvrdí vynalézavosti, odvahu i osobní statečnost.

Z českých sdělovacích prostředků jsme se dozvěděli, že Vaši čeští evangeličtí předkové opustili v pobělohorské době svou původní vlast a přesídlili na území dnešního Polska.

Naše občanské sdružení EXULANT bylo založeno právě pro vytvoření a upevňování kontaktů mezi potomky evangelických pobělohorských exulantů na území dnešního Polska, Volynsko a dalších míst. Velice si vážíme pomoci, které se našim předkům zde dostalo, zejména pak možnosti svobodně vyznávat svou víru. Sdružení EXULANT, které úzce spolupracuje s Českobratrskou církví evangelickou a Bratrskou jednotou baptistů, má s řadou míst v Polsku, zejména pak s reformovaným sborem v Zelové, velice pékčné vztahy. Často se vzájemně navštěvujeme a poznáváme nejen společnou minulost, ale i současnost obou zemí.

Chtěli bychom Vás, vážený

pane premiére, pozval na některou z našich akcí v Polsku a dovolili to Vaše možnosti, velice rádi Vás jako čestného hosta přivítáme.

Se srdečným pozdravem
předseda sdružení EXULANT

V prosinci 97 pak přišla tato odpověď od ředitelky sekretariátu předsedy rady ministrů Gabriele Bezseje:

Vážený pane předsedo,
přijímte prosím výraz vděčnosti za gratulace a přání, zaslana v souvislosti s povoláním pana profesora Jiřího Buzka na místo předsedy rady ministrů.

Pan premiér se zájmem přijal informaci o činnosti sdružení EXULANT a přeje vám, aby vaše práce přinesla ovoce.

Co vše letos připravujeme

Ve své činnosti se chceme zaměřit na projekt nazvaný "Vyhledávání, soustředování a fotokopírování dokumentů z míst, kde žili čeští a moravští pobělohorskí exulanti". Tento tříletý projekt jsme připravili v minulém roce, kdy jsme také na jeho plnění získali od Odboru kulturních a krajských vztahů Ministerstva zahraničních věcí ČR finanční podporu. Za získané prostředky pořizujeme fotokopie kronik, matrik a jiných písemných dokumentů o životě našich předků v exilu. V této práci jsme zatím nejvíce pokročili v Zelové, soupisy dokumentů však máme i z jiných míst.

Začátkem letošního roku jsme se přihlásili do konkurzu vypsaného Ministerstvem kultury ČR projektem nazvaným "Shromáždění, vydání a zhodnocení autentických vzpomínek na návrat z pobělohorského exilu a první léta v Zemi otců". Výsledky konkurzu ještě neznáme, ale i tuto práci považujeme za velmi důležitou, protože přímých pamětníků tohoto události rychle ubývá.

Bude-li náš projekt přijat, rádi bychom uskutečnili (především) byly navrženy Mariánské Lázně a termín od 18. do 20. září 98) setkání, zaměřené právě na vzpomínky účastníků návratu. Na některé z vás se s prosbou o vzpomínky obrátíme přímo, uvítáme však při jejich shromažďování především vaši iniciativu. Jistě také o někom, kdo může autentické vzpomínky připravit, budete vědět.

Vyznamným způsobem pokračují práce v Zelové, kde je ve sítějším prostoru budováno i za finanční podpory ČR muzeum českého a moravského pobělohorského exilu. Již letos by zde měla být instalována alespoň výstava dobových fotografií. Nemí vyloučeno, že Zelov navštíví při připravované březnové státní návštěvě Polska pan prezident Václav Havel. V září si v Zelové připomenou 175. výročí stavby evangelického kostela (1821-25) a pořízení zvonů. Při této příležitosti nás také zvou.

Ing. A. Drbal prakticky dokončil přípravu kroniky Bohemky

(česká osada s evangelickým českým sborem na Ukrajině). Rádi bychom ji vydali, náklad chceme určit podle zájmu. Proto nám, prosíme, svůj zájem sdělte na adresu sdružení.

V letošním roce uplyne dvoutleté funkční období výboru sdružení a při pravidelné valné hromadě (výročním shromáždění) sdružení budeme volit výbor nový a také novou revizní komisi. Uskutečnil-li se výše zmíněné setkání v Mariánských Lázních, byla by jeho součástí i valná hromada. O tom vám však ještě podáme do letních prázdnin informaci v dalším našem věstníku.

Rozhodně proto nezapomeňte:

Na to, že i nadále organizuujeme shromáždování vzpomínek členů sdružení a rodokmenů podle jejich paněnků. Děkujeme všem, kteří nám svůj rodokmen nebo vzpomínky již zaslali. Vzpomínky nemusí být jen v písemné formě, uvítáme i magnetofonové záznamy. V čem vám však zatím nemůžeme pomoci, je doplňování údajů při sestavování vašich rodokmenů nebo jejich celkové zpracování. Často se na nás v této věci obracíte zejména zájemci z ciziny (Německo, USA, Kanada).

Pro budovaný archiv v Zelové shromažďujeme předně dobové fotografie Zelova a okolí. Pokud nějaké máte a můžete je zapůjčit (do muzea bychom z nich

pořídili zvětšené kopie), zašlete je laskavě na adresu br. Vlastimila Pospíšila, Kozí 12, 602 00. Dále bychom rádi do budovaného muzea shromáždili různé předměty (obrázky, kroje, nářadí, nádobí, nábytek našich předků v exilu. Můžete-li nějakým vhodným exponátem přispět, obraťte se rovněž na br. VI. Pospíšila, který tuto záležitost za výbor sdružení blíže sleduje a opatruje.

Další zprávy

Máme ještě k dispozici několik desítek výtisků sborníků ze 2. sjezdu Návrat do země otců, který se konal v září 1996 v Praze. Jedná se o velice dobrou publikaci, kterou dostanete za režijní cenu (20 Kč + poštovné). Objednávky zaslejte na naši adresu.

Zájemcům o členství v našem sdružení sdělujeme, že jeho podmínkou není osobní "přislůstnost" k exilu resp. návratu, ale do svých řad zverme i "sympatizanty" zajímající se o naši činnost. K přihlášení se za člena sdružení stačí sdělit na adresu sdružení jméno a příjmení, datum narození, bydliště, příp. církevní příslušnost (sbor) a vztah k pobělohorskému exilu (např. účastník návratu, odkud, potomek, příbuzný, sympatizant apod.). Z každé přihlášky máme radost. Nově přihlášeným členům zasíláme jako odpověď poslední informační věstník.

Členské příspěvky sdružení

EXULANTI jsou dobrovolně, zasílat je můžete složenkou nebo přes účet, a to na adresu: Česká spořitelna a.s., Lodžská 598, Praha 8, č. účtu: 2045154-088/0800.

Zájemcům můžeme zaslat složenku s uvedeným číslem účtu sdružení, složenku však do věstníku automaticky úmyslně nevkládáme. Všem Vám, kteří jste na činnosti sdružení přispěli, upřímně děkujeme. Nejsme vždy schopni potvrdit příjem příspěvku dopisem, protože spojitelná nám ve výpisu neuvádí adresu. Věřme, že s doručením příspěvku je vše v pořádku.

Děkujeme Vám i za milé dopisy, které od Vás dostáváme ať už s různými podněty nebo jako reakci na naše společné akce. Zejména pak pečlivě registrujeme všechny Vaše návrhy a podle možnosti se je pokusíme uskutečňovat. Omlouváme se, pokud na Vaše dopisy neodpovídáme dostatečně rychle.

Informovali nás ze Zelova, že díky novým polským zákonným úpravám prakticky končí možnost restitučních nároků, pokud jde o bývalý český (exulantský) majetek na území Polska. Proto naposledy opakujeme naši výzvu resp. doporučení spolupracovat v této otázce se Zelovským sborem nebo pověřit tento sbor zastupováním.

Věstník (současný počet jeho výtisků je 700) opět posíláme všem členům sdružení, do sboru v

Zelově, do Bohemky a dále vždy několik výtisků do sborů CCE a BJB s větším počtem účastníků návratu a jejich potomků. Je však i na Vás, abyste kontaktovali další možné zájemce, informovali je o činnosti sdružení a pozvali je k účasti na naší činnosti. Jeden věstník nyní putuje i na Nový Zéland, několik do Ameriky i řady míst v Evropě.

Také naše kontakty se zahraničím se postupně rozvíjejí. Nyní si již dopisujeme např. i s francouzskou společností pro historii protestantů.

Závěrem

uvádíme několik již avizovaných výňatků z obsáhlé a hodnotné přednášky historika Dr. J. Fialy, CSc., nazvané "Jan Liberta, český exulant, básník a politik doby baroka", přednesené 21. 6. 97 v Lovosicích. Výňatky jsou přepsány z magnetofonového záznamu. Pro úplnost ještě sdělujeme, že začátkem letošního roku vyšla ve vydavatelství EMAN kniha nazvaná Hrozná doba proterofornace. Jedná se o studii o nejrůznějších aspektech rekatolicizace českých zemí v 17. století, která zpracovává známější i méně známé prameny. Jejím autorem je právě Dr. Jan Fiala. Knihu, která má 175 stran lze objednat ve Vydavatelství EMAN, Heršpice 117, 684 01 P. Slavkov. Její cena (bez poštovného) je 95,- Kč. Ale teď již vlastní výňatky:

S pohnutím a úctou stojím před potomky českých evangelických exulantů doby temna, jejichž osudy jsem dosud s nemešným pohnutím sledoval, byť jenom z literatury. Dnes je tu jejich živoucí pokračování v pravnicích jejich pravníků a dětech jejich dětí, dětí těch, kteří před 230 a 280 lety z mnohých krajů Čech a Moravy přehali před duchovními i hmotnými násilím nucené rekatalizace, opouštěli neradi svou vlast a hledali útočiště v nábožensky snášenlivější nebo příbuznější cizině. Jejich osudy, jejich jména jsou uchovávaný v četných vědeckých pracích, v pracích souhlasných, ale i v pracích odmltavých, v pracích, na jejichž základě byla zpracována i moje přednáška.

Pokračující protireformace za Karla VI. a potom i za Marie Terezie vyvolávala údiv v civilizovaných zemích. Náboženské promáslodování se už v té době stávalo přežitkem i v zemích katolických panovníků. A v Čechách a na Moravě se stávalo přímo mezinárodní ostudou Habsburků. Ani v samotných habsburských državách nebyly stejné poměry, někde si evangelici uchovávali alespoň některá zákonná práva, ta sice nebyla vždy úplně dodržována, ale přece jen poskytl určitou možnost veřejné činnosti. Tak tomu bylo v Uhrách, k nimž patřilo i Slovensko, kde se zachovala silná evangelická menšina a v třetí zemi Koruny české ve Slezsku, kde naprostá většina obyvatelstva zůstala evangelická. Zato v Čechách a na

Moravě, kde před Bílou horou byla největší náboženská duchovní svoboda, kterou dnes vysoce oceňuje kulturní svět, tak po Břežově nastoupil nejhroší náboženský útlak. Po celou dobu zůstávalo v platnosti ustanovení Obnoveného zřízení zemského, že římskokatolická církev je jediná dovolená nebo spíše povinná a že vyznávání jiného náboženství je zločinem proti státu. A tato zásada byla také prosazována.

Proti tomu tedy zůstávali evangelici, kteří měli vlastní víru a vlastní představu o cestě ke spáse. Bránili se a udržovali svou víru ve shrámážděních větších i menších, v rodinách a v kroužcích přátel, kde, pokud je ještě měli, četli své knihy a zpívali evangelické písně. Svátkem pro ně bylo, když přišel nějaký evangelický kazatel z ciziny, který nejenom kázal, ale také jim posloužil svátostí věcfe Páně pod obojí způsobem. Velmi důležitě bylo čtení evangelických knih, které se tiskly v evangelické cizině a v hojně míře pašovaly, i přes různá protioopatření habsburského státu a katolické církve do Čech.

Na začátku 18. století, v době před nástupem Karla VI. se zdálo, že evangelické hnutí v Čechách a na Moravě je podlačeno a že rekatalizace se zdářila. Ale po roce 1710 se ukázal pravý opak. Evangelické hnutí znovu ožilo a sílilo a nepodařilo se jej už žádným způsobem potlačit. Jaké byly příčiny? Velký vliv mělo náboženské uvolnění ve Slezsku a pak i pietismus, který do Čech

pronikal z Německa. Pietismus byl velmi blízký staré Jednotě bratrské a myšlenkám Jana Amose Komenského.

Hnutí českých evangeliků by se ale neudrželo bez podpory exilu. Exil vyslal do českých zemí své vyspělé příslušníky, emsary, vyslance, kteří tu působili jako kazatelé. Podávali věceři Páně a šířili hodnotné evangelické knihy, které pomáhaly udržovat evangelické vědomí v širších vrstvách obyvatelstva. Je a není možné mluvit o jednotném hnutí českých evangeliků, které mělo prositě dvě oblasti. Na domáci půdě bylo v podzemí, veřejně mohlo působit v cizině, ale tvořilo jeden celek. V českých zemích bylo samozřejmě tvrdě pronáslodováno. To byla doba nejhrušbho zma, řádění Koniáše a spol., kteří činili život ještě nesnesitelnější než za nevolnictví byl. Stručně se to vyjádřit tak, že lidé dřeli až padali, aňž by z toho něco měli a ani se nesměli po práci pomodlit podle svého vyznání a přesvědčení. Proti rekatalizaci se ovšek rozvíjel silný odpor. Jeho vrcholnou podobou byl odchod do exilu, útek za hranice. Za tímto účelem sem vyslal exil své emsary, kteří odváděli zájemce, často za velkého nebezpečí a s neúspěchem, za hranice. V Sasku existovaly ještě starší české osady, zejména na Zlatavsku, ke kterým nyní přibývaly nové. Jací lidé odcházeli do exilu? Byla to, podobně jako při exilu přímo po Bílé hoře, opět elita českého

národa. Ale tentokrát elita zdola, lidová. Byli to nejschopnější poddaní, jejichž osudy v exilu často ukazují, co mohli dokázat, kdyby doma měli volnou ruku.

V době nejlhubšho temna, za Karla VI. a Marie Terezie, v převedceť národného obrození, pak opusťilo vlast nejméně 60 tisíc lidí. Hospodářsky a kulturně nejčinnějších a schopných. Z jejich plie a bohatství pak rostl a sílil i život německých zemí.

Často vynikající lidé stáli v čele exilu a evangelického hnutí vtbec. Byli to vlastně tvůrci svobodné české kultury nespoutané černou cenzurou a v podmínkách, kdy byl veškerý politický život v jejich zemi poláčen se stali mluvčími a představiteli národa. Mezi nimi vyniklo několik evangelických fariů různého zaměření (reformování, luteráni i ti, kteří se hlásili k odkazu Jednoty bratrské). Takový byl i Jan Liberda. Jedna z nepozoruhodnějších postav české reformace a českých dějin v období temna. Liberda nebyl exulant v té klasické podobě, že by ulekl sám osobně z českých zemí, byl jenom potomkem takových exulantů, kteří se usadili na Těšínsku. Sice v državě Habsburků, ale kde mohli evangelici svobodně působit. Nemí jisto, zda byl Němec nebo Polák, jaký byl jeho mateřský jazyk, ale skvěle ovládal češtinu. Jeho otec, rovněž Jan Liberda, byl nájemcem císařských statků. Jan Liberda jr., o kterém hovoříme, se narodil 9. 5. roku 1700 či 1701. Vystudoval bohosloví na univerzitě v Halle,

univerzié, která byla jedním ze středisek pietismu a středisek vědecké a vydavatelské činnosti české emigrace. Do Těšina se vrátil po roce 1723 a stal se tam učitelem v evangelické škole. Prostředí však na něj nepůsobilo dobře. Byli to i katoličtí učitelé, kteří působili na Těšinsku a kteří vyvíkali Liberdovi sklony k pietismu. K rozporu pak došlo zejména proto, že Liberda pokřtil dvě židovské dívky, na něž si činili jezuité nárok. Tak byl v roce 1725 z Těšina vypuzen. Po určité době našel útočiště na stanicích Jindřichy Žofie z Gersdorfu, která přijala Liberdu jako kazatele a učitele pro novou českou osadu ve Velkém Hennersdorfu. Zde však rovněž nebyly pro české evangeliky nejlepší podmínky. Náboženské, sociální ani národnostní. Saské úřady vyžadovaly v českých evangelických obcích dodržování přísných luterských zásad, které neopovídaly některým zvyklostem české reformace, ke kterým se exulanti hlásili. Po stránce sociální se zde projevovaly snahy uvést exulanty do poddanosti. A ani národnostní podmínky nebyly dobré, navíc exulanti museli bojovat o českou školu a k velkému sporu došlo i o to, aby se exulanti nevrátili do Čech a nepřiváděli další, protože to vyvolávalo určité napětí s habsburskou vládou, které si saskí panovníci nepřáli. A tak docházelo i ke sporům mezi Liberdou a vrchností.

Liberdou byl mladý, průbojný

člověk, výborný kazatel, který dovedl získat víry na lidi. A to vyhovovalo do určité míry jeho povaze, často mu pak byla vyvíkána její jemnost. Liberda se zaslával Čechů a ustupoval někdy tam, kde na něm žádali upuštění od luterských zvyklostí. Např. lámání prosteho chleba místo hostie. Získal mezi lidmi velkou oblibu, zejména svými kazáním, na která chodili účastníci z celého okolí i z jiných evangelických sborů, což vyvolávalo nelibost okolních luterských farářů, kterým rovněž často vadily Liberdovy pietistické sklony. Rozpor ve Velkém Hennersdorfu se v roce 1732 vyhroutil tak, že nový příchozí v říjnu tento opustil a vydal se do Pruska, kde byly poměry lepší. Za nimi odcházeli další, takže většina českých obcí v Sasku se vyhlásila a zůstal pouze Ochranov. Liberda těmto událostem nebyl přitomen. V té době v roce 1732 vyjednával o osudech českých exulantů v Prusku. Přesto byl obviněn, že je původcem odchodu Čechů. Byl varován, že je na něj vydán zatykač. I přes pokus o ukrytí byl 1. listopadu 1732 zatčen a uvězněn. Na jeho věznění měla zájem i habsburská vláda.

Vliv Liberdy se v té době projevil v Čechách již velmi silně, literárně i osobně. Liberda kázal pro Čechy český a byl i výtěčný spisovatel. Své knihy vydával v Lubně. První, kterou vydal, ještě před příchodem do Hennersdorfu, se jmenovala Alfa i Omega (to je počátek i konec) Davidova klíče ke království Božímu. K prvním

vydání došlo v roce 1725, další následovala. Jan Liberda se zasláhl i o vydání Nového zákona s žalmů, a to v roce 1730 v Lubně. Ač nebyl rodilý Čech, jeho spisy byly psány velmi pěknou češtinou, která potom ožila i v národním obrození. Jeho jazyk je dalším důkazem o péči, kterou exulanti věnovali české řeči. Nejvýrazněji se krásná čeština projevila v jeho dle básnickém, které bohužel neznáme v plné podobě. Zachoval se pouze jeden zpěvnik, Harfa nová na hoře Sion znějící, vydaná v roce 1732. Tato harfa je umělecky i politicky, pokud se to tak dá říci, nejzávažnější. Zdá se mi, že nejsou péknější verše mezi Bilou horou a národním obrozením. Jeho krásné myšlenky vynikaly zvláště ve srovnání s některými dryáčnickými písněmi katolických kancionálů, jako byly Ukruhá smrt, přehrozná smrt a pod. V některých místech harfy jsou narážky na další básnickou tvorbu Jana Liberdy. Z ní se však nedochoválo nic. Liberdovy spisy velmi v Čechách zapůsobili.

31.8.1732 byl Jan Liberda s delegací českých evangeliků u pruského krále, Bedřicha Viléma I., a žádal ho, aby evangeliky z Čech přijal. Král však dal pouze neurčitý slib. Nebylo ani jasné, jedná-li se o evangeliky z Čech nebo evangeliky z Hennersdorfu. Ale i tyto zprávy se dostaly do Čech, zejména na Opočensko. Povzbuzení evangelici konali velká shromáždění.

Od té doby Prusko věnovalo

větší pozornost českým evangelikům, začalo je přijímat do exilu, at už přicházeli ze Saska nebo přímo z Čech a značně je podporovalo. Mělo z toho vlastní prospěch, získalo dobré pracovní dělníky i rolníky, ale bylo to přínosem i pro Čechy a pro českou kulturu. V roce 1736-37 byl založen český Rixdorf, dnešní Nový Kolín, u Berlína a za ním následovaly další české osady, které jako věnec obepuly Berlín. Liberda stál mimo tyto události, protože byl v té době ve vězení, to však bylo mírné. Intervenoval za něj jeho sbor i pruský král. Ale žádosti byly marné. 17.8.1737 se mu však podařilo uprchnout. Odešel do Berlína, kde ho pruský král jmenoval kazatelem české církve. Oženil se, avšak o jeho manželství není nic bližšího známo. Neomezil svou činnost pouze na evangeliky z exilu. V roce 1740 došlo k velikým změnám v mezinárodní situaci a postavení Habsburků. Tam po smrti Karla VI. nastoupila Marie Terezie a v Prusku ve stejném roce nastoupil Bedřich II. Velký. Bedřichovi se hned v roce 1740 podařilo uchvátit Slezsko, které pak trvale zůstalo součástí pruských držav. Během několikaletých válek pruská vojska neoklikrát přišla do Čech. To byla velká příležitost i pro české evangeliky. Pod pruskou ochranou přicházeli kazatelé, kteří přinášeli knihy a docházelo i k dalším odchodům evangeliků z Čech, které jsou již více známé.

Praha, únor 1998